

NOORTE OSALUS JA HOOLIVUS

Head kaasmõtlejad,

ENL on noortevaldkonna arengukava ette valmistades kogunud sisendit rohkem kui 3000 organiseerunud ja organiseerumata noorelt (NOVO konverents, Suvekool 2012, väärtuste seminarid, osaluskohvikud, struktuurne dialoog noortega ja erinevad arutelud).

Oleme need kokku kogunud kolme alapeatükki, mis käsitlevad noorte rolli ühiskonnas, võrdseid osalusvõimalusi kõigile noortele ning institutsionaalset raamistikku noorte osaluse toetamiseks.

1. NOORTE ROLL ÜHISKONNAS

Ühiskonnal puuduvad selged ootused noortele, tihtipeale ei nähta noorte, noorteühenduste (sh õpilas- ja üliõpilasesinduste) ega noorte katuseorganisatsioonide (Eesti Üliõpilaskondade Liit, Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti Õpilasesinduste Liit, *edaspidi E3*) vajalikkust ja olulisust. Sellest tulenevalt on noorte kaasamine näiline, puudub konkreetne väljund ja mõju otsustele. Lisaks puuduvad noortega töötavatel spetsialistidel ja otsustajatel tahe ning oskused noorte kaasamiseks.

1.1 Noorte osalemine noori puudutavate otsuste tegemisel peab olema läbiv põhimõte kõigil tasanditel

Olukorra parandamiseks tuleb:

- moodustada noortepoliitika valitsuskomisjon, mille eesmärgiks on Eesti noortepoliitika arengusuundade määratlemine, arvamuse avaldamine noortevaldkonna strateegiliste dokumentide kohta ning lõimitud noortepoliitika rakendamise toetamine ja monitoorimine;
- kohalikul tasandil tuleb seadustada noorte osaluskoegade kaasamise kohustus noori puudutavate otsuste tegemisel. Kaasamise viis ja meetod tuleb sätestada kohaliku omavalitsuse põhimääruses;
- luua püsiv tugisüsteem noorte osalemise soodustamiseks;
- suurendada noorte osalemise ja kaasamise alast teadlikkust ja võimekust otsustajatel, noortega töötavatel spetsialistidel, noortejuhtidel, noorte eestkosteorganisatsioonidel (E3) ja noorteühendustel (sh õpilas- ja üliõpilasesindustel).

1.2 Noorteühenduste (sh õpilas- ja üliõpilasesinduste) ja –projektide toetamine

Selleks, et tagada noorteühenduste areng ja jätkusuutlikkus, tuleb luua noorteühendustele ühtne ja läbipaistev rahastussüsteem, mis muuhulgas arvestaks järgmiste punktidega:

- võimaldaks väikestel noorteühendustel (vähem kui 500 liiget) taotleda riiklikku tegevustoetust;

- suurtele noorteühendustele (rohkem kui 500 liiget) jagatava iga-aastase riikliku tegevustoetuse summa oleks vastavuses tegeliku vajadusega ja peaks sammu inflatsiooniga;
- E3 rahastus oleks fikseeritud mitmeaastase (näiteks 5a) lepingu alusel ning eraldi riigieelarve reall, et vältida konkureerimist noorteühendustega ja sõltumist ühest ministriumist. E3 eesmärk ei ole noorsootöö korraldamine, vaid enda huvigrupi esindamine, liikmesorganisatsioonide koostöö arendamine ja ühiskondliku diskursuse edendamine olulistel noortevaldkonda puudutavatel teemadel;
- tagada osaluskogude piisav rahastus nii riigi kui kohalike omavalitsuste tasandil. Kohaliku tasandi noortevolikogu tegevuse toetamise kohustus lasub eelkõige kohalikul omavalitsusel. Riigieelarvest eraldatav toetus peab katma maakondlike noortekogude tegevuskulud ning soodustama uute kohalike noortevolikogude teket, osaluskogude vahelist võrgustikutööd ning arendus- ja tugitegevusi;
- tagada õpilasesindustele rahastuse taotlemiseks otsene kanal - sel eesmärgil suurendada EÕEL-i rahastust õpilasesindustele suunatud projektifondi võrra eesmärgil lihtsustada koolitasandil õpilaste omaalgatusi, õpilasesinduste arengut ning selle kaudu suurendada ettevõtlikkust ning osalust oma keskkonna kujundamisel, samuti arendada võimekust iseseisvalt toime tulla;
- tagada võimalused ühiskondlikult kasulike noorteprojektide algatamiseks.

Toetada noorteühenduste ja E3 võimekust alternatiivsete tulallikate leidmiseks, tulubaasi mitmekesistamiseks ja sotsiaalse ettevõtlusega tegelemiseks.

Praegune rahastamine on liigselt projekti-põhine ning ei ole mõistlik ei rahastaja ega raha saaja vaatenurgast. Pikaajaliste tegevuste rahastamine läbi erinevate projektide tekitab ebavajalikku halduskoormust, killustatust ning takistab järjepidevust. Lähtuda tuleks Siseministriumist ja PRAXISE poolt välja töötanud Ühenduste rahastamise juhendmaterjalist ning toetada pikaajalisi tegevusi läbi tegevustoetuste.

2. VÕRDESED VÕIMALUSED KÕIGILE NOORTELE

2.1 Noorteinfo

Teadlikkuse puudumine võimalustest on põhiline tegur, mis takistab noorte osalust ja noortevaldkonna kasvu. Enamik Eesti noortest pole piisavalt teadlikud neile pakutavatest võimalustest ega saa neid selle tõttu kasutada. Muuhulgas on laiema ringi noorte seas madal teadlikkus noorteühendustest.

Leiame, et luua tuleb riiklik noorteinfo programm sarnaselt riskilaste- ja noorte programmile ning „Noored ja töö“ ühiskavale. Noorteinfosse tuleb investeerida senisest oluliselt rohkem tsentraalset ressursi ning luua terviklikuna toimiv ja lõimitud noorteinfo süsteem, mis muuhulgas arvestaks järgmiste punktidega:

- kasutusele tuleb võtta infokirjade ja -voo personaliseerimist (näiteks kasutaja elupiirkonna, vanuse, huvide jmt järgi);
- kasutada noorte poolt tihti külastatavaid keskkondi (E-kool, Studium jmt) ja sotsiaalmeedia võimalusi;
- info oleks kuulmis- või nägemispuudega noortele sobivas vormis;
- info jõuaks muukeelsete noorteni ja arvestaks nende vajadustega;
- süsteemi arendamine toimuks koos noorteühendustega;
- oluliselt rohkem peab tähelepanu minema tulemuste hindamisele, et info jõuaks sihtrühmani.

Muuhulgas tuleb arendada mitteformaalse ja formaalse hariduse koostöös noorte info-otsingu ja analüüsi oskusi.

2.2 Noorsootöö omavalitsustes

Paljudes omavalitsustes puuduvad noorsootöötajad. Puudu on ka teistest noortega töötavatest spetsialistidest. Antud olukord mõjutab negatiivselt osaluskogude ja teiste noorteühenduste jätkusuutlikkust ja arengut.

Olukorra parandamiseks tuleb:

- kohaliku tasandi noorsootöö rahastamisel kasutada pearaha põhimõtet, mille kohaselt eraldatakse riigieelarvest omavalitsustele teatud summa iga omavalitsuse haldusterritooriumil elava noore kohta;
- tagada noortevaldkonna tugisüsteemide olemasolu kohalikul tasandil, mis võimaldaks eneseanalüüsi ja tulemuste hindamist noorsootöö korraldamisel;
- suurendada omavalitsuste vahelist koostööd noorsootöö korraldamisel;
- siduda noorte kaasamine omavalitsuse noorsootöö (ka infrastruktuuri arendamise) rahastamisega;
- suurendada osaluskogude rolli noorsootöö korraldamisel omavalitsuses;
- kaasrahastada prioriteetseid noorsootöö tegevusi omavalitsuste poolt ESF vahendite abil (riik katab ESFi abil 75% kuludest, omavalitsus 25%).

3. NOORTE OSALEMIST TOETAV INSTITUTIONAALNE RAAMISTIK

Noortele suunatud teenused on killustatud, puuduvad terviklahendused, koostöö on nõrk, vähene võrgustikutöö. Noorte osalemise motivatsiooni vähendab harjumuse puudumine, vähene usk enda ettepanekute mõjusse ja negatiivsed kogemused. Enamasti ei saada tagasisidet ja põhjendust, mis on nende ettepanekutest edasi saanud. Teadlikkus ja koostöö noortepoliitika lõimimiseks on väljaspool Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala madal.

Olukorra parandamiseks tuleb:

- soodustada uute seaduste väljatöötamisel noortele kaasnevate mõjude hindamist;
- suurendada noorte aktiivse osalemise võimalusi kohalikul ja riiklikul tasandil;
- suurendama mitteformaalse ja formaalse hariduse lõimimist läbi ühisprojektide ja info levitamise;
- edendada koolidemokraatiat ja õpilaste osalemisvõimalusi neid puudutavate otsuste kujundamisel;
- toetada E3, noorte- ja noortega tegelevate ühenduste (sh õpilas- ja üliõpilasesinduste) poliitikas osalemise ja liikmete kaasamise võimekust;
- leppida ministeeriumite vahel kokku lahendused noori puudutavate poliitikate ühiseks planeerimiseks.